

Před 110 lety se narodil vynikající pediatr prof. MUDr. Antonín Mores

Čes-slov Pediat 2018; 73 (4): 221-223

Univerzita Palackého si 24. května 2018 připomněla 110. výročí narození prof. MUDr. Antonína Moresa – zakladatele Dětské kliniky v Zemských ústavech v Olomouci (1939–1959), v letech 1960–1973 ředitele Kojeneckého ústavu v Olomouci a člena redakční rady Československé pediatrie (1957–1978). Archiv Univerzity Palackého získal v loňském roce od jubilentovy rodiny jeho pozůstalost, jež obsahuje cenné dokumenty z období jeho působení na Lékařské fakultě UP (1946–1959).

Antonín Mores se narodil v malé vesničce Skoronice ležící mezi Kyjovem a Hodonínem, jako druhý ze čtyř synů Františka a Kateřiny Moresových. Po studiích na kyjovském gymnáziu v roce 1926 absolvoval v prosinci 1932 Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Krátce byl zaměstnán jako externí lékař Baťovy nemocnice ve Zlíně, následující dva roky působil v Uherském Hradišti. Po ročním absolvování vojenské služby nastoupil v roce 1935 jako asistent prof. MUDr. Aloise Jána Chury na Dětskou kliniku Lékařské fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Po politických událostech na Slovensku v roce 1939 a následném rozdělení Československa, se A. Mores vrací na Moravu a nastupuje v Zemských ústavech v Olomouci jako primář právě zřízeného dětského oddělení. „Začali jsme 1. března 1939 v prostorových podmínkách, o kterých se nikomu ani nesní... Trampot bylo až nad hlavu. Oddělení se zabíhalo a těžko jsme získávali důvěru. Léčebný arzenál byl chudičký, nebyla chemoterapeutika a antibiotika. Byly těžké spály a difterie, bronchopneumonie u kojence znamenala obyčejně smrt, buď hned, nebo přes hrudní empyém, který byl velice častou komplikací...“, čteme v poznámkách Antonína Moresa z období založení dětské kliniky v Olomouci.

V roce 1940 se Antonín Mores oženil s lékařkou Helenou Löblovou, se kterou společně vychoval pět dětí: Antonína (*1941), Helenu (*1942), Marii (*1944), Jeronýma (*1945–2016) a Cyrila (*1947).¹

Po obnovení Univerzity Palackého v roce 1946 získává A. Mores funkci zastupujícího přednosty dětské kliniky a současně je děkanem lékařské fakulty pověřen přednáškami z oboru dětského lékařství. Moresovy zkušenosti a organizační schopnosti podporovali na vysoké úrovni i jeho asistenti MUDr. Mojmír Jadrníček a MUDr. Lubomír Pelikán. MUDr. Ludmila Kolková vzpomíná: „Byl to jedinečný, bezkonfliktní triumvirát. Jejich specifické vlastnosti, vzájemně se skvěle doplňující, dávaly vzniknout souhře, která působila jako har-

Obr. 1. Antonín Mores, album k šedesátinám. Archiv UP.

monický akord“.² Pravou rukou Antonína Moresa byla řádová sestra Gerolda. Lékařovy dcery Marie a Helena si pamatují, jak každou neděli po obědě chodily s otcem za dětmi na dětskou kliniku, kde sestra Gerolda hrála hospitalizovaným dětem divadlo.

Antonín Mores byl oblíben nejen u dětských pacientů, ale také mezi studenty. Své přednášky občas zpestřil nějakým vtipným postřehem, někdy politickým, což mu bylo později vytknuto rektorem Jaromírem Hrbkem. Už měsíc po politických změnách v únoru 1948 jej vzniklý akční výbor LF UP navrhl zprostit všech jeho povinností vysokoškolského učitele. Hlavním důvodem měl být záporný postoj vůči budovatelské politice nové vlády. Tento přestupek se dostal až k prověřovací komisi Krajské odborové rady, která navržené usnesení akčního výboru lékařské fakulty zmírnila a udělila Moresovi důtku. Tehdy se za lékaře postavili jeho studenti.

¹Archiv Univerzity Palackého v Olomouci (dále AUPO), fond RUP, kart. 52, inv. č. 1137, osobní spis Antonín Mores.

²AUPO, osobní fond Antonín Mores, kart. č. 2, přednáška MUDr. Ludmily Kolkové pro Sekci dějin lékařství Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci ze dne 15. 2. 2008.

Obr. 2. Řádová sestra Gerolda, Dětská klinika FN v Olomouci. Archiv UP.

Pediatric se v našich zemích začala rozvíjet až po druhé světové válce a olomoucká dětská klinika se stala školicím centrem pro pediatriy nově zřizovaných dětských oddělení v okresech. Moresovy semináře pořádané pro primáře a sekundáře okresních nemocnic byly vyhlášené. Antonín Mores sledoval zahraniční literaturu a oznamoval nové trendy a objevy. Jeho odchod byl ztrátou nejen pro pacienty a studenty, ale také kolegy z regionů. MUDr. Slavoj Vrzála, primář dětského oddělení Vsetínské nemocnice, Moresovi v roce 1960 napsal: „...odpovídám na Váš dopis týkající se odesílání dětí k operaci s atresii jícnu...Dovolte, abych Vám poděkoval za to, že jste skutečně dobře posloužili mnoha našim pacientům. Sňali jste mnohé břímě, které nás tížilo a vyřešili jste mnohé naše diagnostické rozpaky. Také mi dovolte, abych Vám poděkoval za pediatrické semináře. Mnohé jsem se tam dozvěděl. Byly aktuální, živé a ani odsuzující kritika „to je blbost“ neodrazovala nikoho, že by se nemohl zamíchat do diskuze. Rád jsem na ně jezdil.“

Termín definitivního nuceného odchodu z dětské kliniky v roce 1959 Antonína Moresa zastihl v období, kdy mu zemřela jeho žena Helena a on zůstal sám s pěti

³Urbášek P, Pulec J. Dějiny vysokého školství na Moravě, Olomouc 2003, s. 178–179.

⁴Dunovský J. Tři ředitelé kojeneckých ústavů, Čs. pediatrie, roč. 34, 1979, č. 9., s. 553–555.

nezletilými dětmi. Důvody propuštění Antonína Moresa z Univerzity Palackého byly neopodstatněné, neboť „rozvázání pracovního poměru za účelem lepšího rozmístění pracovních sil v zájmu politicko-ideologického působení“ ve skutečnosti znamenalo poškození lékařské fakulty. Místo zkušeného odborníka docenta Moresa byl jako vedoucí kliniky dosazen asistent. Proti Moresovu odchodu tehdy vystoupil přednosta chirurgické kliniky Vladislav Rapant a na protest odešel z dětské kliniky jeho asistent Mojmír Jadrníček.³

Po odchodu z dětské kliniky začal Antonín Mores pracovat ve funkci ředitele Kojeneckého ústavu v Olomouci (1959–1973). Se svými zkušenostmi se ihned začlenil do řešení sociálně psychologických aspektů v pediatrii a tato role se stala jeho životním posláním. Hlavním jeho argumentem bylo zkrátit pobyt dítěte v ústavní péči na nezbytně nutnou dobu, než se vyřeší jeho další osud ve vlastní rodině nebo rodině náhradní. Tu viděl především v osvojitelské rodině. Přes nesmírné administrativní překážky se mu podařilo poskytnout adopci a zlepšit osud stovkám dětí. Často a rád přednášel na schůzích a sjezdech Československé pediatrické společnosti, kde byla jeho vystoupení vždy očekávána s naprostou pozorností. S kolegyní prof. PhDr. Jarmilou Koluchovou, DrSc., měl A. Mores velký podíl na uzákonění pěstounské péče, jež našla právní ukotvení v zákoně z roku 1973. Ovlivnil formace v zákoně o rodině v pasážích osvojení, o zájmu dítěte, o vztazích rodičů a dětí, správný výklad opravdového zájmu o dítě, a to i v diskuzích se soudci Nejvyššího soudu a pracovníky nejrůznějších orgánů.⁴

V roce 1968 bylo na návrh rehabilitační komise LF UP zahájeno řízení ke jmenování Antonína Moresa profesorem v oboru pediatrie. V červnu 1969 tento návrh opatřili posudky prof. MUDr. Josef Houšťek, DrSc., a prof. MUDr. Miroslav Toman, CSc., a to na základě 41 Moresových publikovaných vědeckých prací, devíti postgraduálně vzdělávacích textů a 25 krátkých článků a klinických polemik. Oceňována byla Moresova vysoká odbornost, široký rozhled a originalnost sdělení. Oba profesori hodnotili i jeho pedagogickou činnost, a to nejen pregraduální, ale také výchovu lékařů a sester. Bohužel s nastupujícím

Obr. 3. Nová budova dětské kliniky r. 1946. Archiv UP.

„normalizačním“ obdobím byl jmenovací proces zastaven. Vědecká rada UP tuto křivdu napravila a udělila doc. Moresovi titul profesora lékařských věd v roce 1990. Při padesátém výročí obnovení UP v lednu 1997 mu byla udělena medaile za jeho přínos československé pediatrii. Antonín Mores zemřel 11. února 1997 v Olomouci.

Antonín Mores je autorem více než 100 vědeckých publikací v našem i zahraničním odborném tisku. Stěžejními směry jeho vědeckého zájmu byla léčba zánětů středoušních a mastoiditid, problematika vrozeného vymknutí

kyčelních kloubů, léčení dětských glomerulonefritid, časná výživa u průjemových onemocnění, léčení meningitid a lékařská péče o ústavně vychovávané děti. Poslední z uvedených tematických okruhů se stal po Moresově nuceném odchodu z Lékařské fakulty UP v Olomouci jeho hlavním životním posláním. Za své zásluhy a morální životní postoje obdržel Antonín Mores v roce 2000 Cenu města Olomouce v oblasti lékařství in memoriam.

Mgr. Renáta Klvačová

ředitelka Archivu Univerzity Palackého v Olomouci

Česká pediatrická společnost ČLS JEP

Masarykova univerzita

Lékařská fakulta MU v Brně

a Lázně Luhačovice, a.s.

si Vás dovolují pozvat na

XXIV. LUHAČOVICKÉ PEDIATRICKÉ DNY

na téma:

DĚTSKÁ NEFROLOGIE A UROLOGIE

Kongresový sál Společenského domu v Luhačovicích

9.–11. listopad 2018

Odbornými garanty konference jsou

prof. MUDr. Hana HRSTKOVÁ, CSc.

Pediatrická klinika LF MU a FN Brno

prof. MUDr. Jaroslav SLANÝ, CSc.

děkan Trnavské univerzity, Univerzita T. Bati ve Zlíně

Informace o kongresu, program a přihláška pro lékaře i pro firmy:

www.lazneluhacovice.cz (pro lékaře/odborné sjezdy)

Koordinátor konference

MUDr. Jana RYDLOVÁ

e-mail: rydlova@lazneluhacovice.cz